Тугалланмаган ишлаб чиқариш ва келгуси даврлар харажатларини инвентаризацияси

3.50. Тугалланмаган ишлаб чиқаришни инвентаризацияси унинг ҳажмлари ва ҳақиқий таннархини Вазирлар Маҳкамаси томонидан 1999 йил 5 февралда 54-сон қарори билан тасдиқланган Маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари таркиби тўғрисидаги низом ва унинг асосида ишлаб чиқилган тармоқ йўриқномалари билан ўрнатилган тартибга мувофиқ белгилаш мақсадини қўяди.

Саноат корхоналарига келсак, мисол учун, қуйидагилар зарур:

ишлаб чиқаришда бўлган буюмларга доир захиралар (деталлар, узеллар, агрегатлар) ва тайёрланиши ҳамда йиғилиши тугалланмаган буюмларнинг ҳақиқатда мавжудлигини аниқлаш;

ҳисобга олинмаган яроқсиз маҳсулотни аниқлаш;

тугалланмаган ишлаб чиқариш (захиралар)нинг ҳақиқатда комплектлангани ва йиғишнинг деталлар билан таъминланганини аниқлаш;

бекор қилинган буюртмалар, шунингдек, бажарилиши тўхтатиб қўйилган буюртмалар бўйича тугалланмаган ишлаб чиқариш қолдиғини аниқлаш;

ишлаб чиқаришда бўлган захиралар (деталлар, узеллар, агрегатлар) ва тайёрланиши ҳамда йиғилиши тугалланмаган буюмларнинг ишлаб чиқариш таннархини аниқлаш.

3.51. Инвентаризация бошланишидан олдин омборларга цехлар учун зарур бўлмаган барча материаллар, харид қилинган деталлар ва ярим тайёр

маҳсулотлар, шунингдек, ишлов берилиши мазкур босқичда тугалланган барча деталлар, узеллар ва агрегатлар топширилиши лозим.

Цехларда бўлган тугалланмаган ишлаб чиқариш захиралари ва ярим тайёр маҳсулотлар уларнинг микдорини тўғри ва қулай усулда санашни таъминлайдиган тартибга келтирилиши керак.

3.52. Тугалланмаган ишлаб чиқариш захиралари (деталлар, узеллар, агрегатлар) қолдиғини текшириш ҳақиқатда санаш, тарозида тортиш, ўлчаш йўли билан амалга оширилади.

Рўйхатлар ҳар бир цех (участка, бўлим) бўйича захиралар номи, уларнинг тайёрлик босқичи ёки даражаси, микдори ёки ҳажмини кўрсатиб, қурилиш-монтаж ишлари бўйича эса — уларга доир ҳисоб-китоблар уларга доир ишлар тўла тугалланганидан кейин, оралиқ тўловларсиз амалга ошириладиган тугалланмаган корхоналар, уларнинг навбатлари, объектлари, ишга тушириладиган мажмуалар бўйича ишлар ҳажмини кўрсатиб; конструктив элементлар ва иш турларининг тугалланмаган қисмлари бўйича тузилади.

Иш жойларида бўлган, ишлов берилмаган хом ашё, материаллар ва харид қилинадиган ярим тайёр маҳсулотлар тугалланмаган ишлаб чиқариш рўйхатига киритилмайди, балки алоҳида инвентаризация қилинади ва алоҳида рўйхатларда қайд этилади.

Узил-кесил яроқсизга чиқарилган деталлар тугалланмаган ишлаб чиқариш таркибига киритилмайди.

3.53. Бир хилдаги масса бўлмаган ёки аралашма бўлган (тегишли саноат тармоқларида) тугалланмаган ишлаб чиқариш бўйича инвентаризация рўйхатларида, шунингдек, солиштириш қайдномаларида иккита миқдорий кўрсаткич келтирилади: ушбу масса ёки аралашма миқдори ва унинг таркибига кирадиган хом ашё ёки материаллар (алоҳида номлар бўйича) миқдори. Хом ашё ёки материаллар миқдори тармоқ йўриқномаларида ўрнатилган тартибда техник ҳисоб-китоблар билан аниқланади.

3.54. Тугалланмаган капитал қурилишнинг мавжудлиги ва ҳажми инвентаризация пайтида унинг тўланган қисмини натурада текшириш йўли билан белгиланади. Инвентаризация далолатномаларида объект номи ва мазкур объект бўйича бажарилган ишлар ҳажми ҳар бир алоҳида иш тури, конструктив унсурлар, ускуналар ва ҳоказолар бўйича кўрсатилади.

Инвентаризация комиссияси қуйидагиларни текшириши керак:

тугалланмаган капитал қурилиш таркибида монтажга берилган, лекин ҳақиқатда монтажи бошланмаган ускуна йўқлигини;

консервацияланган ва вақтинча қурилиши тўхтатилган объектларнинг ҳолатини.

Мазкур объектлар бўйича, хусусан, уларни консервациялаш учун сабаблар ва асосни аниқлаш зарур.

3.55. Қабул қилиниши ва фойдаланишга топширилиши тегишли ҳужжатлар билан

расмийлаштирилмаган, қурилиши тугалланган, ҳақиқатда тўлиқ ёки қисман фойдаланишга топширилган объектларга алоҳида далолатномалар тузилади. Тугалланган, лекин нимагадир фойдаланишга топширилмаган объектларга ҳам алоҳида далолатномалар тузилади. Далолатномаларда кўрсатилган объектларни фойдаланишга топширишни расмийлаштириш кечикиш сабабларини ҳам кўрсатиш лозим.

3.56. Қурилиши тугалланган объектларга, шунингдек, амалга оширилмаган, балансдан ўчирилиши керак бўлган қурилиш бўйича лойиҳалаш-тадқиқот ишларига далолатномалар тузилади ва уларда қурилишни тўхтатиш сабаблари кўрсатилган ҳолда бажарилган ишлар характери ва уларнинг қиймати тўғрисида маълумотлар келтирилади.

Бунинг учун тегишли техник ҳужжатлар, ишлар, босқичларни топшириш далолатномалари, қурилиш объектларида бажарилган ишларни ҳисобга олиш журналлари ва бошқа ҳужжатлардан фойдаланилиши керак.

3.57. Бинолар, иншоотлар, машиналар, ускуналар, энергетик қурилмалар ва бошқа объектларнинг тугалланмаган капитал таъмирларини инвентаризацияси натурада ишлар ҳолатини текшириш йўли билан амалга оширилади.

Тугалланмаган капитал таъмирга таъмирланаётган объект номи, ишлар номи ва бажариш фоизи, бажарилган ишларнинг сметадаги ва ҳақиқий қийматлари кўрсатиладиган далолатнома тузилади.

3.58. Инвентаризация комиссияси ҳужжатлар бўйича келгуси даврлар харажатлари счётида акс эттирилиши керак бўлган суммани аниқлайди ва рўйхатга киритади.

Кўрсатилган харажатларни ҳисобга олиш тартиби Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (21-сонли БҲМС) «Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлари режаси ва уни қўллаш бўйича Йўриқнома» (рўйхат рақами 1181, 2002 йил 23 октябрь)да белгиланади.